

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ НА ВИСОКОДИНАМІЧНИХ РИНКАХ

© Чухрай А.І., 2012

Вивчено теоретичні засади поняття економічної динаміки та її місце у розвитку організації. Досліджено природу конкуренції та виклики, що ставляться до суб'єктів підприємництва на високодинамічних ринках. Проведена ідентифікація ризиків та проблем ведення бізнесу на досліджуваних ринках. Окреслено основні напрями нейтралізації цих ризиків.

Ключові слова: економічна динаміка, високодинамічні ринки, турбулентність середовища, мінливість, темпи зростання.

A.I. Chukhray

Lviv Polytechnic National University

FEATURES OF ENTERPRISE'S PERFORMANCE ON THE HIGHLY DYNAMIC MARKETS

In this paper the theoretical foundations of economic dynamics is studied and its place in the development of the organization is founded. The author explores the nature of competition and challenges that relate to companies in highly dynamic markets. The set of risks and basic problems of doing business in the dynamic markets is studied. The main ways of risk's neutralization are identified.

Key words: economic growth, highly dynamic markets, turbulence environment, variability, growth.

Постановка проблеми. Економічний розвиток сучасних ринків характеризується тим, що практично всі підприємства відчувають істотну динаміку та високий ступінь ентропії, що ускладнює прийняття управлінських рішень. Водночас, існують ринки, на яких динаміка економічних явищ відбувається особливо високими темпами. Ці високодинамічні ринки у різних своїх формах та проявах ставлять нові виклики та вимоги до стратегічного управління та його маркетингового забезпечення.

Відсутність системного аналізу та розробленої концепції управління підприємством на високодинамічних ринках ускладнює розуміння особливостей ведення бізнесу та прийняття відповідних управлінських рішень. Їх важливість зумовлена істотним впливом сучасних трансформаційних процесів на економіку України, що вимагає істотного розширення досліджень проблем формування якісно нових структур і механізмів управління підприємствами, розвитку інструментів гнучкого адаптивного управління, науково обґрунтованих підходів до прийняття управлінських рішень.

Врахування особливостей ведення бізнесу на такого роду ринках дасть змогу суб'єктам підприємництва уникати традиційних помилок та успішно конкурувати із зарубіжними компаніями.

Аналіз останніх досліджень і публікацій . Установи економічного профілю приділяють особливу увагу вивченню проблем трансформаційної економіки. На основі досліджень, здійснених у минулі роки під керівництвом академіків НАН України І.І.Лукінова, М.І.Долішнього,

О.М.Алимова, В.М.Гейця, Ю.М.Пахомова, А.А.Чухна, М.Г.Чумаченка, Б.В. Буркинського, започатковано новий науковий напрям – економічна динаміка, що активно розробляється нині в школі економістів-кібернетиків у м. Донецьку, а також вченими Києва, Харкова і Запоріжжя. Питанню економічної динаміки присвячено наукові праці багатьох вчених, які досліджували це явище як на рівні національному, так і рівні окремих ринків і організацій. Засади та принципи економічної динаміки досліджують теорія економічної динаміки, теорія економічних коливань, теорія економічного зростання тощо [2].

Традиційно вважається, що у динамічному аспекті економіка розвивається методом коливань, тобто шляхом поєднання періодів піднесення економічної активності з періодами її спаду, що має назву “економічного циклу”. У теорії економічної динаміки переважно виділяють три принципи (типи) коливного динамічного розвитку економічних систем [2]:

1) сезонні хвилі (субхвилі), специфічною причиною яких є природний фактор економічного розвитку;

2) короткі хвилі (власне хвилі), що виникають внаслідок різких коливань попиту і витрат на інвестиційні товари;

3) довгі хвилі (гіперхвилі), що виникають через коливання інноваційних витрат.

З іншого боку, тема економічного зростання пов'язана з довгостроковою тенденцією у виробництві завдяки індустріалізації. Бізнес-цикл рухається догори і донизу, створюючи коливання із довгостроковою тенденцією в економічному зростанні. Це і вивчає економічна динаміка.

Економічна динаміка – це розділ економічної науки, що вивчає детерміноване поведіння в часі економічних систем під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів з метою аналізу рівноваги й управління стійкістю. Вона відкриває нові можливості для вивчення явищ динамізму, інерційності, нестійкості, гіперчутливості і кризового економічного розвитку, запроваджує новий науковий інструментарій для вивчення проблем вдосконалення методології управління підприємствами, забезпечення високої ефективності й необхідної стійкості їхнього функціонування. Завданням економічної динаміки є удосконалення механізмів управління економічними системами, засноване на впровадженні сучасних підходів до управління, використанні апарату кількісних методів і впровадженні сучасних високопродуктивних інформаційних технологій [1].

Якщо деякі вітчизняні вчені наголошують на підвищеній динамічності товарних ринків та зростанні темпів цього явища загалом у світовій економіці, то інші автори проводять прикладні дослідження динамічності окремих галузевих ринків, зокрема, ринків страхових послуг, банківської сфери, транспортних перевезень чи ринків цінних паперів. Розширення спектра прикладних досліджень, їх адаптація до потреб конкретних ринків та підприємств вимагають проведення системного аналізу та розроблення концепції управління бізнесом на високодинамічних ринках.

Цілі статті. Цілями статті є вивчення поняття економічної динаміки та її місця у розвитку підприємства; природи конкуренції та попиту, а також викликів, що ставляться до суб'єктів підприємництва на високодинамічних ринках; ідентифікація ризиків та основних проблем ведення бізнесу на досліджуваних ринках.

Виклад основного матеріалу дослідження.

1. Поняття економічної динаміки у розвитку організації

У науковій літературі економічна динаміка трактується як процес функціонування економічної системи у довготерміновому ринковому періоді. У такому періоді всі економічні параметри, що характеризують ринкові пропозиції (обсяги виробництва, ринкова пропозиція тощо), встигають зреагувати на зміну економічних параметрів, що характеризують попит (обсяг ринкового попиту, грошові доходи виробників, грошові витрати споживачів, рівень ринкових цін тощо). Важливим фактором економічної динаміки є ринкова пропозиція, а процесів економічного функціонування – ринковий попит [2].

У Економічній енциклопедії стверджується, що поняття “економічна динаміка” тотожне поняттю “економічне зростання”. Тому економічні науки, які вивчають проблеми економічної динаміки й економічного зростання, фактично тотожні або значною мірою збігаються [2].

Водночас, на нашу думку, неправомірно ототожнювати поняття “економічна динаміка” з поняттям “економічне зростання”, що впливає із сутності поняття “динаміка”. Динаміка (від грецького слова δύναμις – сила, потужність) – це стан руху, хід розвитку, зміна якогось явища під впливом діючих на нього факторів [13]. Очевидно, що в економіці стан руху чи хід розвитку можуть мати як позитивний (ріст), так і негативний характер (падіння). Тому коректніше трактувати економічну динаміку як зміну економічних параметрів економічної системи під впливом зовнішнього і внутрішнього середовища. Залежно від рівня агрегації економічної системи можна говорити про економічну динаміку країн, ринків чи окремих суб’єктів підприємництва. При цьому набір економічних параметрів залежно від виду економічної системи змінюється.

Сучасні вчені все частіше наголошують на високій динаміці багатьох ринків. Зокрема, вчені з Національного університету “Львівська політехніка” проф. Ж.В. Поплавська та С.О. Комаринець зазначають [5], що “...динамічність середовища створює несподівані зміни, які мають вагомі наслідки та вимагають швидкого реагування. У організації може виникнути потреба змінити або повторити свій ресурсний портфель, модифікувати стратегії і/або зменшити чи збільшити свої розміри та мобільність. Такі гнучкі дії випереджають розвиток операційних і тактичних альтернатив. У деяких випадках поява нових сильних конкурентів, неочікувані технологічні інновації та зміна вподобань споживачів визначають вагомі зміни у найближчому середовищі організації...”. Вчені наголошують на необхідності розвитку гнучкості підприємств як прагнення та здатність організації на основі своїх унікальних здібностей творити власну конкурентоспроможність у мінливому середовищі.

Отже, фахівці все частіше досліджують високу динаміку функціонування економічних систем, наголошуючи на важливості вивчення явищ динамізму, інерційності, нестійкості, гіперчутливості і кризового економічного розвитку, запровадження нового наукового інструментарію для вивчення проблем вдосконалення методології управління підприємствами, забезпечення високої ефективності й необхідної стійкості їхнього функціонування.

2. Сутність та види високодинамічних ринків

Вивчення зарубіжної та вітчизняної літератури з тематики дослідження та власні емпіричні дослідження автора дали підстави автору поділити високодинамічні ринки на чотири основних види, які наведені на рис. 1. Охарактеризуємо кожен вид ринку.

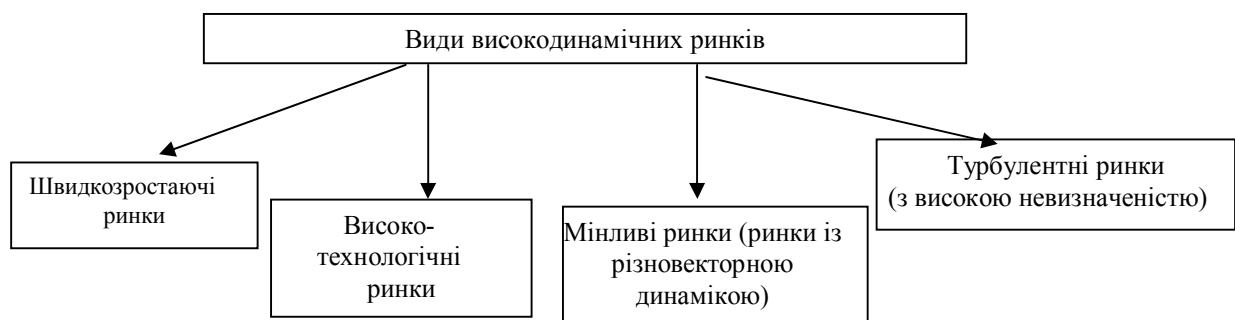

Рис. 1. Види високодинамічних ринків
Джерело: власна розробка автора

Для швидкозростаючих ринків характерним є, насамперед, екстенсивний ріст попиту. Йдеться про перспективні ринки з високими темпами росту попиту, які зазвичай перебувають на початкових етапах життєвого циклу товару, зокрема, на етапах виведення на ринок чи зростання. Прикладом таких ринків є ринок малогабаритних перевезень (логістики дистрибуції товарів), ринки страхових і фінансових послуг, туристичний ринок.

Високотехнологічні ринки також швидко зростають, але, на відміну від попереднього виду, орієнтовані на інтенсивне зростання, оскільки для них характерні високі темпи технологічного розвитку. Наприклад, серед сегментів світового ринку найбільш динамічним та дедалі вагомим є інформатизаційний. Україна входить до першої десятки країн Європи за кількістю інтернет-

користувачів [4] — доступ до всесвітньої павутини мають вже 15 млн. українців (попит зростає по експоненті).

Турбулентні ринки характеризуються високою невизначеністю напрямів та темпів розвитку, навіть певним хаотичним розвитком. Турбулентність у бізнесі призводить до істотних змін, де не актуальні старі закони ведення бізнесу, а само середовище сповнено спонтанності і небезпеки. Ознаку турбулентності набувають валютні ринки (зокрема таких валют, як євро та долара), український фондовий ринок, ринок золота. Роздута банками бульбашка на ринку золота загрожує різким зростанням вартості фізичного металу і падінням котирувань золота безготівкового: фактично поділ його на prime і subprime. При цьому в спекуляції найбільше зацікавлені хедж-фонди і центральні банки тих країн, які мають у своєму розпорядженні реальне золото. За оцінками фахівців, якщо інвестори золото вилучать, а потім виставлять на продаж, то пропозиція перевищить попит, і в результаті ринок золота просто обвалиться...” [14].

Ринки із різновекторною динамікою, на відміну від турбулентних ринків, піддаються прогнозуванню, але не можуть похвалитись стабільним зростанням попиту. Навпаки, для них характерні істотні коливання попиту, оскільки природа попиту на таких ринках є мінливою. Наприклад, ринок вищих освітніх послуг ще донедавна активно розвивався (до 2006 р.). Водночас, вже з 2006 р. спостерігається падіння кількості випускників середніх шкіл, що негативно позначається на динаміці набору вищих навчальних закладів. За оцінками Міністерства освіти і науки, молоді та спорту “...у 2010 р. було близько 392 тис. випускників шкіл, то у 2011 р. їх було близько 192 тис. Вже у наступному 2011/2012 н.р. знову очікується приріст кількості випускників та прогнозованої кількості прийнятих студентів у ВНЗ [11].

Отже, різні види високо динамічних ринків мають різні природу конкуренції, загальні витрати, підходи до координації зусиль, основні загрози і ризики бізнесу та ключові фактори успіху на ринку. Це важливо враховувати при створенні можливостей у наборі ресурсів підприємств та володінні різноманітними стратегічними альтернативами.

3. Ідентифікація високодинамічних ринків, їх основні ознаки та виклики

Темпи зміни економічних параметрів економічної системи визначають рівень динаміки її функціонування. Економічна динаміка, як розділ математичної економіки, займається побудовою і вивченням моделей, які описують зміни станів економічної системи в часі. Під станом, зазвичай, розуміють n -мірний невід’ємний вектор (n -кількість продуктів у системі), i -та компонента якого показує кількість i -го продукту в цьому стані: як продукти можуть виступати предмети споживання, основні фонди, трудові та природні ресурси тощо. Сукупність усіх допустимих у момент t станів утворює фазовий простір моделі в цей момент. Час у моделях економічної динаміки може бути дискретним чи неперервним, розглядаються як скінченні, так і нескінченні часові проміжки [1].

Для кожного з видів високо динамічних ринків притаманні свої ознаки ідентифікації.

Світовій економіці як економічній системі найвищого порядку притаманна динаміка розвитку, яка відповідає динаміці показників ВВП досліджуваних країн. На рис. 2 графічно відтворено динаміку темпів зростання показників ВВП світового ринку та ринку Організацій економічного співробітництва та розвитку (OECD) у постійних цінах.

Як бачимо з рис. 1, останні півстоліття світова економіка розвивається циклічно в межах від 6,8 % максимального темпу зростання у 1964 р. до 0 % і навіть від’ємних значень темпів росту показника ВВП під час світової фінансової кризи у 2008–2009 рр. Разом із світовою економікою змінюється ситуація практично на всіх товарних ринках, тільки на одних більше, а на інших – менше.

Для швидкозростаючих ринків характерною ознакою є етап життєвого циклу товару (далі ЖЦТ).

Наприклад, існують традиційні види діяльності, для яких зміна економічних параметрів відбувається нижчими темпами зростання, ніж загалом ВВП по країні. Низькі темпи зростання ринку пояснюються тим, що товари галузі перебувають на таких етапах життєвого циклу товару (далі ЖЦТ) як: насичення, сповільнення чи навіть поступового виходу з ринку. До таких видів

товару, як приклад, можна зарахувати доменні печі для виплавлення металу, сільськогосподарську техніку, обладнання з видобутку газу чи газопровідні системи. Наприклад, ВАТ “Львівський локомотиворемонтний завод” займається ремонтом рухомого складу залізниць, виробництвом електровозів постійного та змінного струму та ін. Середньостатистичний ремонт електровозу триває два місяці і продовжує його життя ще на 10 років.

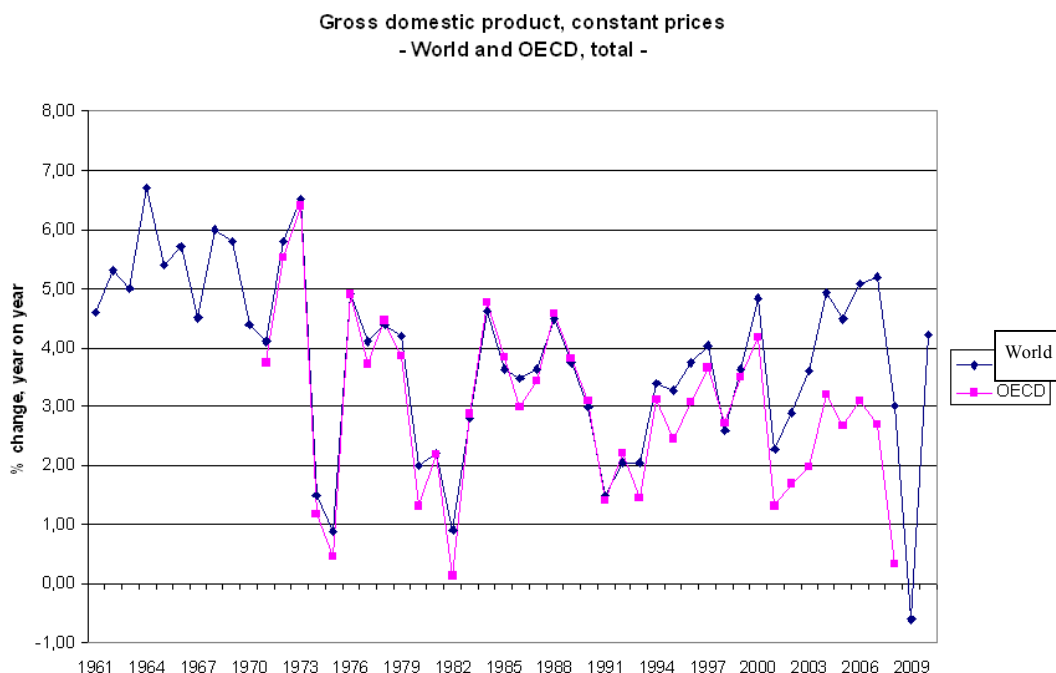

Рис. 2. Динаміка темпів зростання ВВП світового ринку та ринку OECD у постійних цінах, %
Джерело: [15]

На інших ринках зміна економічних параметрів відбувається із значно вищими темпами, ніж у середньому зростає ВВП по країні. Товари галузі перебувають на таких етапах ЖЦТ, як: вихід на ринок чи зростання. Такі ринки можна віднести до високодинамічних.

Для високотехнологічних ринків критерієм віднесення ринку до високодинамічних є технологічність галузі, революційність товару, короткий ЖЦТ.

Таблиця 1

Відмінності між еволюційними та революційними товарами

Еволюційні товари	Революційні товари
<p>Траекторія проєктів</p>	<p>Траекторія проєктів</p>
<ul style="list-style-type: none"> • використовується відома технологія • низький рівень невизначеності • зусилля спрямовуються на зниження ціни чи на покращенні окремих характеристик товару • зусилля спрямовуються на підвищення конкурентоспроможності на існуючому ринку чи в галузі 	<ul style="list-style-type: none"> • досліджуються нові технології • високий рівень невизначеності • концентрація на товарах, послугах чи процесах з невідомими раніше властивостями • призводять до трансформації існуючих або створення нових ринків і галузей

Джерело: [6 0]

Вчені виділяють такі ознаки високотехнологічних товарів (табл. 1): сильна залежність між торгівлею товарами і науково-дослідницькою діяльністю; прискорене економічне старіння науково-технологічних розробок і технологій; короткі життєві цикли: для високотехнологічних товарів він не перевищує 3—5 років; новизна для ринку (еволюційність або інноваційність); тривалий термін окупності. Як зазначає проф. С.В. Філіпова, декан Національного технічного університету “Харківський політехнічний інститут”, “...зміна ситуації з 80-х років через стрімкість науково-технічного прогресу призвела до того, що зовнішнє середовище набуло високодинамічного характеру, якому притаманні швидкі зміни з підвищеною нестійкістю і непередбачуваністю. Різко скоротилися терміни розробки високотехнологічних продуктів: автомобілів – з 7–8 до 3–5 років, оргтехніки – з 4–5 до 1–2 років...” [14].

Дотримуючись такого підходу, можна стверджувати, що динамічність виду діяльності також визначається технологічною складовою, зокрема, до якого технологічного укладу можна віднести цей вид діяльності (див. табл. 2). Зокрема, до високодинамічних ринків можна зарахувати галузі промисловості V і VI укладів.

Таблиця 2

Структура галузей промисловості України за технологічними укладами, %

Технологічний уклад	Характеристика	Питома вага у структурі виробництва	Фінансування наукових розробок	Затрати на інновації	Інвестиції	Капітальні затрати на модернізацію	Основні представники
III	Низькотехнологічні галузі промисловості: виробництво і переробка	49-53	6	30	75	83	Донецька, Луганська, Полтавська,
IV	Середньо-низькотехнологічні галузі промисловості: гумові і пластмасові вироби, інші неметалічні мінеральні продукти, суднобудування, базові метали, машинобудування (без виробництва електричного та електронного устаткування)	40	69,7	60	20	10	Майже всі області (крім Житомирської, Закарпатської, Івано-Франківської, Херсонської, Чернівецької, Чернігівської)
V	Середньо-високотехнологічні галузі промисловості: виробництво електричного та електронного устаткування, машинобудування (виробництво електричного та електронного устаткування) фармацевтична	3-4	23	8,6	4,5	6,1	Київська, Харківська, Львівська
VI	Високотехнологічні галузі промисловості: біотехнології, системи штучного інтелекту, глобальні інформаційні мережі та інтегровані високошвидкісні транспортні системи	0,1	0,3	0,4	0,5	0,9	Київська, Харківська, Львівська

Джерело: складено за даними [3 , с. 103]

Третьою ознакою високодинамічних ринків можуть бути темпи зміни стану економічної системи в часі. Зокрема, для турбулентних та мінливих ринків частота та напрям зміни темпів зростання є високими, що можна виміряти через показник середньоквадратичного відхилення темпів зростання обсягів продаж на ринку.

3. Основні проблеми та способи нейтралізації ризиків ведення бізнесу на високодинамічних ринках

Вищезазначені особливості високодинамічних ринків визначають проблеми та ризики, які супроводжують діяльність підприємств на них, а саме: маркетингові, технологічні, конкурентні, фінансові та управлінські ризики. Наявність цих ризиків вимагає від управлінців їх оцінювання та прийняття превентивних заходів щодо відповідного реагування на них.

Перша проблема – це високий відтік клієнтів, який визначає рівень маркетингового ризику. Залучення і втрата клієнтів є безперервним процесом на багатьох ринках, але особливо ця проблема актуалізується для високодинамічних ринків. Тому у такому бізнесі важливо розвивати прихильність та прив'язаність клієнтів через різноманітні програми лояльності, розвиток бренду та корпоративної символіки. Сьогодні все популярнішими стають програми пільгономіки.

Пільгономіка (англ. – Perkonomics) – це задоволення постійно зростаючих потреб споживачів новими бонусами та інноваційними безкоштовними послугами; новий вид пільг та привілеїв для клієнтів, що додаються до стандартних пропозицій компанії. Важливо зрозуміти, як саме пільгономіка може бути корисною для підприємства та її бренду. Так, на www.trendwatching.com наведено переваги цього маркетингового прийому для компаній:

- пільги приносять потрібну прихильність споживачів та підсилюють лояльність клієнтів;
- пільги допомагають компаніям виділятися серед конкурентів;
- пільгові програми – це додаткова можливість залучити нових покупців;
- пільги допомагають налагодити зв'язки з громадськістю: одні споживачі розкажуть іншим про нові бонуси. Крім того, мас-медіа люблять хороші історії про привілеї;
- пільги допомагають традиційним компаніям пропонувати унікальні пропозиції, тим самим компанія стає більш унікальною;
- пільги допоможуть створити бренд, який турбується про своїх клієнтів.

Серед основних тенденцій розвитку програм лояльності в Україні: переорієнтація з дисконтних програм на бонусні; розвиток соціальних мереж; участь у спільних (кобрендингових) програмах лояльності, залучення партнерів до власних програм лояльності.

Друга проблема пов'язана із явищем конвергенції ринків, яке підштовхується появою радикальних технологічних інновацій, які руйнують звиклі кордони традиційних ринків і змінюють традиційне визначення виду діяльності. Виникають технологічні ризики. Межі цільових ринків стають все більше розмитими і ця тенденція буде посилюватись під впливом розвитку інтелектуального продукту міжгалузевого характеру його споживання [8]. Наприклад, перехід на цифрові технології ліквідує кордони між друком, фотографуванням, телебаченням, системами отримання зображення. Конвергенція спостерігається в інформаційних, телекомунікаційних технологіях, банківському та страховому ринках, автоматизації офісів тощо [7, с. 372].

Специфіка товару обумовлює особливості купівельної поведінки споживачів та специфічні характеристики ринку, серед яких за [6] можна виділити такі:

- практика копіювання: у зв'язку з поширенням стратегії “орієнтації на лідера” набуває ваги часовий фактор при виході з нововведенням на ринок;
- творчий підхід до застосування технології (тільки-но технологію створено, дуже важливо швидко знайти для неї комерційні виходи і застосувати її як нову “технологічну платформу” для максимальної кількості виробів, тобто фактично технологія створює ринок);
- використання ефективних випробуваних методів
- перенесення успішних методів роботи в одному сегменті ринку на інші;
- розпорошене конкурентне середовище, що зумовлює високу технологічну невизначеність;
- ключове значення факторів гнучкості та швидкості реагування;
- тісний зв'язок між виробниками та споживачами.

Третя проблема полягає у тому, що висока рентабельність на динамічних ринках приваблює значну кількість конкурентів, що ускладнює функціонування підприємства. Конкурентні ризики через гостру конкуренцію є характерними для всіх видів динамічних ринків. Не всі компанії

встигають розвиватись за розвитком ринку. Йдеться про те, що нерідко "...трансформація станів ринків супроводжується зміною конкурентних стратегій і маркетингових технологій суб'єктів господарювання, що може відбуватися із застосуванням альтернативних процедур: профілактична ідентифікація і гнучка адаптація конкурентних стратегій до зміни середовища господарювання або констатація минулих змін та ризиків конкурентної поведінки з подальшим прийняттям рішень, неминучими втратами часу і всіх видів ресурсів ..." [12]. До управлінських рішень, які забезпечують товару виживання на високодинамічному ринку можна віднести: інноваційність, революційність; високий рівень "тайм-менеджменту" на стадії впровадження товару; технологічна можливість застосування товару в багатьох сферах; високий рівень і постійний розвиток науково-дослідного підґрунтя; відсутність "непотрібних" модифікацій; постійний моніторинг конкурентів і можливість швидкої реакції на їх дії.

Четверта проблема – це нестача коштів на реалізацію управлінцями всіх бажаних змін, зокрема, оновлення технологій, впровадження продуктових інновацій. Тому зазвичай, підприємства на високотехнологічних ринках орієнтуються на один вид бізнесу і намагаються досягти ключових компетенцій саме у своїй галузі.

П'ята проблема виникає безпосередньо з особливостей менеджменту такого підприємства. Окрім хронічної нестачі висококваліфікованих кадрів, нерідко спостерігається явище, окреслене у літературі зарубіжним вченим Денні Міллером (Danny Miller, 2000) як неологізм "Ікарус-парадокс", сутність якого полягає у наступному. За легендою герой з грецької міфології Ікар пролетів так високо і близько до сонця, що віск, який скріплював його штучні крила, розтанув, і він втонув у Егейському морі. Парадокс полягає у тому, що його найпотужніший актив та перевага спричинили його загибель. Вчений довів [9], що успішно зростаючі компанії стають настільки засліпленими своїми досягненнями, що недостатньо звертають увагу на динаміку зовнішнього середовища, вважаючи що єдино правильним рішенням є подальше продовження обраної раніше стратегії.

Водночас для динамічних ринків ситуація є дуже мінливою, тому тривале використання раніше прибуткового "рецепту бізнесу" з часом проводить до неуспіху. Виникають управлінські ризики. Концентруючись на одних елементах, сильні акценти виробничої уваги до деталей, наприклад, перетворюються на одержимість дрібницями, заохочення новаторства переростає у велику кількість винаходів; чи бажання зростати втілюється у неприборканій експансії. Як результат: стратегії стають розбалансованими і призводять до падіння продажів, прибутку, чи навіть банкрутства підприємства.

Проф. І.В. Ременяк та Д.В. Мангушев з Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна досліджують сигнальні індикатори турбулентності ринків. У своїй праці автори вказують на збільшення динамічності сучасних ринків та зазначають, що "...сила впливу зовнішнього середовища на вибір конкурентної поведінки суб'єкта господарювання визначається, по-перше, тимчасовим інтервалом використання стратегічної концепції і, по-друге, необхідністю застосування технологій гнучкої адаптації до середовища господарювання для збереження або створення конкурентних переваг. В умовах ринку виробника і незмінності механізму регулювання ринкових відносин на макрорівні можливий ламінарний перебіг бізнес-процесів з переважним використанням закону ефекту досвіду і способів зниження вартості ринкової пропозиції. Ринок споживача змінює акценти переважного положення операторів ринку, диктат виходить від споживача і змушує змінювати концепції конкурентної поведінки продуцентів товарів і послуг..." [12].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здійснення наукових досліджень у галузі економічної динаміки, розробки й впровадження нових технологій управління економічними системами належить до найбільш актуальних з наукового і гострих з суспільно-економічного погляду завдань економічної науки. Їх важливість зумовлена істотним впливом сучасних трансформаційних процесів на економіку України, що вимагає істотного розширення досліджень проблем формування якісно нових структур і механізмів управління підприємствами, розвитку

інструментів гнучкого адаптивного управління, науково обґрунтованих підходів до прийняття управлінських рішень.

Ринки із нестабільною та швидкою динамікою, а саме швидкозростаючі, високотехнологічні, турбулентні та мінливі, вимагають від управлінців врахування особливостей природи цих ринків, співвідношення і динаміки попиту та пропозиції, зміни інтенсивності конкуренції, потреби у загальних витратах, підходів до координації зусиль, ключових факторів успіху на ринку. Виникаючі при цьому маркетингові, технологічні, конкурентні, фінансові та управлінські ризики представляють не тільки загрози, але й можливості для функціонування підприємства.

Водночас потребують подальшого дослідження розроблення методичних підходів до прийняття стратегічних і тактичних рішень щодо оцінювання та страхування цих ризиків, що й стане предметом подальших публікацій автора.

1. Економічна динаміка: сучасні досягнення та перспективи розвитку // Постанова Президії НАН України від 24.10.2008 № 264. – Інтернет-ресурс: режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1041.32234.0>
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: ...С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
3. Інноваційно-технологічний розвиток України: стан, проблеми, стратегічні перспективи: Аналітичні матеріали до Парламентських слухань [“Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів”] / [Л.І. Федулова, Ю.М. Бажал, І.А. Шовкун та ін.]; за ред. Л.І. Федулової, Г.О. Андрощука; Ін-т екон. та прогноз. НАН України. – К., 2009. – 196 с.
4. Інтернет в Україні / Інтернет-ресурс: режим доступу: <http://www.internetworldstats.com>
5. Комаринець С.О. Зміст поняття гнучкості організації та її класифікація / С.О. Комаринець // Вісник Національного університету “Львівська політехніка”, 2007. – с. 87–94.
6. Котельников В. Управление инновациями: стратегический поход // www.1000ventures.com
7. Ламбен Ж.-Ж. Менеджмент, ориентированный на рынок. 2-е изд. / Ж.-Ж. Ламбен, Р. Чумпитас, И. Шулинг / Пер. с англ. под ред. В.Б. Кочанова. – СПб.: Питер, 2010. – 720 с.
8. Мних О.Б. Маркетинг у формуванні ринкової вартості підприємства: Монографія / О.Б. Мних. – Львів: Видавництво Національного університету “Львівська політехніка”, 2009. – 428 с.
9. Парадокс Икарус: как исключительное компаний может привести к их собственной гибели / Бизнес-перспективы . – Інтернет-ресурс: режим доступу: <http://mim1038.narod.ru/85.html>
10. Прахалад К.К. Ромасвами В. Майбутнє конкуренції. Творення унікальної цінності з клієнтом. – К., КВ Олексія Капусти, 2005. – 258 с.
11. Сайт Державної служби статистики України / <http://ukrstat.gov.ua/>
12. Семеняк И.В. Сигнальные индикаторы турбулентности рынков / И.В.Семеняк, Д.В.Мангушев, Харьковский национальный университет имени В.Н. Каразина. – Інтернет-ресурс: режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/portal/natural/vkhnu/Ekon/802/08smdsig.pdf>
13. Філіпова С.В. Методологія управління трансформаційними процесами в промисловому виробництві / С.В. Філіпова: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.07.01 / С.В. Філіпова; НАН України. Ін-т пробл. ринку та екон.-екол. дослідж. — О., 2006. — 36 с. — укр.
14. Фінстарапелі готують турбулентність / [Finance.ua](http://news.finance.ua/ua/~2/50/all/2011/08/31/250151) //– Інтернет-ресурс: режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/~2/50/all/2011/08/31/250151>
15. http://en.wikipedia.org/wiki/Economic_growth.